

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

**Exempla, In Septem Capitalivm Vitiorm Detestationem,
Per Qvadragesimam, An. 1646. narrata**

Stengel, Georg

Ingolstadij, 1649

§. 11. Tagica irascentis historia.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-49161](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-49161)

tant, ſe in Græcos incidiffe. Hinc in ipſos filios, vt Athamas aut Agaue, tanquam in hoſtes, irruunt. Hinc in furorem rapti

*Eumenidum veluti demens videt agmina
Pentheus,*

Et ſolem geminum & duplices ſe oſtendere Thebas.

Virgil.
lib. 4.
Æneid.

Hinc ſi vel digitulo tangantur, belluæ in morem, ſæuiunt, & in omne crimen ruunt. Denique *ianna vitiorum omnium iracundia eſt,* ait S. Hieronymus, *qua clauſa, virtutibus intrinſecus dabitur quies: aperta verò ad omne facinus armabitur manus.* Cuius rei breue, ſed luculentum exemplum apponâ, è quo perſpicuum eſt, quàm & ira hominem turbet, & nihil decernendum ſit de vindictâ, niſi cum ira derferbuerit, iuxta illud D. Gregorij: *Quoties ira animum innadit, mentem edoma, vince teipſum. Differ tempus furoris, & cùm tranquilla mens fuerit, quod placet vindica. Ira enim in vindictâ malorum ſequi debet rationem animi, non præire, vt quaſi ancilla iuſtitie poſt tergum veniat, & non læcina ante faciem prærumpat.* Exemplum eſt iſtud.

S. Hieron.
in
Prou. l. 3.
c. 29.

S. Greg.
lib 8. reg.
cap. 5.

Simon Goulart, in hiſtorijs noſtri temporis, & Liber primus *conformitatum admirandorum antiquorum cùm huiusce temporis,* referunt,

XI.
TRAGICA
IRASCEN-
TIS HI-
STORIA

Ex his
Philip.
Doulter-
man. in
Pædago-
go Chri-
stiano
6. 7. §. 7.

ferunt, virum quendam agricolam, postquam

Stobæus
ser. 18.
Horat. l. 3
epist. 3.

Senec. l. 1.
de ira c. 1.

Sole sub ardenti, flamma messuit arua,
dum in agro manipulis colligendis colligan-
disque occuparetur, filium misisse, qui nescio
quid domo afferret. Filius, ut ea fert ætas,
vel in via cum æqualibus lusitans, vel fugi-
tans laboris, moras longiores traxit. Pater,
expectatione sua tardiùs redeunte nato, pri-
mùm numerare tempus, mox impatienter
moramentum ferre, variasque secum moran-
di causas expendere, tandemque ita excan-
descere cœpit, ut de eo verè credi posset, quod
Cato Priscus dixit: *Iratum ab insano, non nisi
tempore distare: iste semper, ille ad tempus
insanit.* Quodque vel Horatius scripsit: *Ira
furor brevis est* (vel, ut Themistius loquitur,
brevis insania) pro oraculo haberi potest. Si-
quidem, præ reliquis iræ affectus totus concu-
tatus, & in impetu doloris est: *armorum, sangui-
nis, suppliciorum, minimè humana feruens cupi-
ditate: dum alteri noceat, sui negligens; in ipsa ir-
ruens tela, & ultionis secum multa tractura ani-
mus.* Equè enim ira impotens sui est, decoris ob-
lita, necessitudinum immemor, in quod cœpit per-
tinax & intenta, rationi consiliisque præclusa, va-
niis agitata causis, ad dispectum aequi veriq; inha-
bilis

bilis, ruinis simillima, quæ super id, quod oppressere, franguntur. Hæc, uti Philosophus descripsit, in colono irascente, omnia apparuere. cum enim irâ non caleret, sed æstualet, tanquam redeuntis tarditate in amentiam datus, ita sanguinem suum, in suo filio, excepit segnius reuerso. Suffecissent, ad eum castigandum verba; alapæ tres testudineum gradum satis puniissent, aut scutica circum pedes vibrata. Sed *cupido & ira pessimi sunt consultores*, & furor prædominans non patitur moderationem. nam, ut rectè dixit Ennius, *initium est insania*. Itaque glebam, ligna, lapides, & quidquid obuium furor præbuit, vi maxima, in puerum coniecit. Non est telum, postquam manu fugit, in nostra potestate, neque semper volat, quò destinatur. Quare fortasse & colonus iste plus nocuit, quam voluit. Certè, postquam nocuit, tantum voluisset non nocuisse. Illi enim, cui vitam dedit, tot iaculis icto vitam effudit, quæ cum sanguine effluxit. Verè ita se res habet: *finis ira, initium est pœnitentia*. Vix filium agricola strauit, & mox damnauit, quod fecit. Iacentem namque sine anhelitu, sine motu, ubi vidit, desijt furere: immò tum demum magis cœpit insanire. Ira enim in pœnitentiam

Sallust. in
Iuguth.

Cic. l. 4.
Tulcul.
99.

tiam doloremque versa, in se clarè ostendit; iratos ruinis esse similes, *qua super id, quod oppressere, franguntur.* Quia enim plerunque iracundus, cum irasci desierit, tunc irascitur sibi, tantus eum occisi filij subijt dolor, vt ad extrema se se consilia conuerteret, sibi que iam ipsi flagrantissimè infensus, desperatissima cogitaret. Vt ergo nimia ira *est rationi consilijsq; præclusa*; ita, filij cadauere manipulis tumultuariè tecto, domum è rure turbatus cucurrit. Domi, neque vxore; neque filio infante salutato, in horreum ingressus, arrepto laqueo, ex alta se trabe suspendit. Sedebat tunc à recenti partu in balneo vxor, infantulo ad vbera hærente, cui verna rusticum adeò intempestiuè ex agro reuersum curiosius obseruans, cum tristem scenam repente nunciasset; exiliens illa, horrore subito correpta, è balneo protinus ad horreum aduolauit. In tanta autem perturbatione, festinationeque, & sui & prolis oblita, infantem neglexit, qui interea balnei aquis est suffocatus. Vtriusque ergo tragœdia se exeruit. In horreo, in felix mulier maritum vidit pendere in sublimi: inde ad balneum tristis reuersa, extinctum infantem in imis aquis demersum inuenit. Tertio iam funeri causam dederat

dederat ira coloni, & nondum defæuierat : nam tot malis icta & ipsa mater, post inconsolabiles planctus, & eiulatus, in desperationem data, ad horreum est regressa ; ostioque & omni aditu diligenter occluso, se ex eadem infelici trabe, iuxta pendulum & adhuc calentem maritum suspendit. Ita, vno die, quatuor funeribus ira mundū incestauit. Causa mali ira fuit, tantæ autem iræ, puerum in plateis, cum æqualibus lusisse, vel paulo diutius confabulatum esse. Comparete cum vindicta culpam, & inde iram æstimate. Quæ & in vobis leuissima de causa exardescit.

Esse negas coctum leporem poscisq; flagellum,

Mauis Cinna cocum scindere, quàm leporem?

inquit Martialis. *Quid gladiatoribus, ait alius, Senec. l. 1. de ira c. 2. quare populus irascitur? & tam iniquè, ut iniuriam putet, quod non libenter pereunt? Et pueri, si ceciderunt, terram verberari volunt, & sape nesciunt quidem cui irascuntur, sed tantum irascuntur sine causa, & sine iniuria. Quoties nos coco, quoties equo, quoties cani irascimur latranti? quoties calamo è quo sepia non fluit, quia malè à nobis fissus est, succensemus, eumque in mensa contudentes diffringimus?*

gimus? quin & ianuæ stridenti, & frigido, vel calido cœlo, & viæ prolixiori, & cultro non satis acuto, & denique cui non indignamur? Etiam nobis ipsis. Timanthes Cleonæus athleta, cùm, & viribus senio defectis, & desuetudine, ingentem arcum non posset intendere, quem iuuenis lunabat & flectebat, furori adeò indulfit, vt eam tantùm ob rem gladio seipsum peremerit.

XII.
IRATI ET
INSANI
COMPA-
RATIO.
Senec.
ep. 18. ad
Lucil.
Laert. in
eius vit.

Plato l. 5.
de Rep.

Quæro, an sic irasci, non sit insanire? an talis non possit iracundior Adriâ putari? Quod igitur in alio detestamur, cur amamus in nobis? Siquidem, in vnoquoque homine, vt vel Epicurus agnouit, *immodica ira gignit insaniam*; & vt Bias apud Laërtium pronunciauit, *bono consilio, duo maximè contraria sunt, FESTINATIO, & IRACUNDIA. homo enim iracundus, cùm extra seipsum sit, vacuus est omni consilio. Et ira facit a se ire. Iratos, inquit Cicero, propriè dicimus exisse de potestate, id est, de consilio, de ratione, de mente. Quod, teste Platone, contingit illis, qui more canum scurrunt in lapidem. Duo sunt, quæ insaniam produunt, vnum omnibus patet, alterum in effectu detegitur. Illud est corporis commotio, istud præcipitatio sententiæ in grauissima damna erumpentis. Multi vnum, multi*
vtrum.